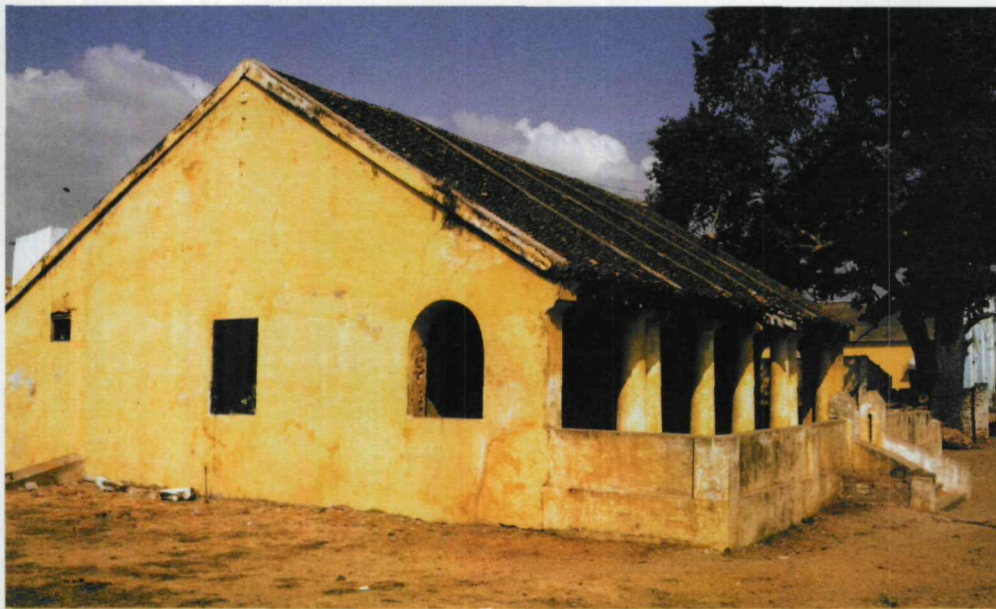

Overheid krijgt belangstelling voor Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland

Nederlandse monumentenzorg trekt de wereld in

Pastorie (1725) te Pulicat waarvoor plannen zijn er een guesthouse in te huisvesten.

Een bedreigd 'Nederlands' monument in Suriname of Indonesië, hoeveel mensen in Nederland maakten zich er vroeger druk om? Ons cultureel erfgoed in het buitenland mocht zich tot voor kort ook niet echt onderwerp van Nederlands beleid noemen. Geld ervoor was er al helemaal niet. Maar dat is veranderd. Twee brieven van staatssecretarissen aan de Tweede Kamer gaan zelfs expliciet over intensivering van buitenlands cultuurbeleid en over het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland. Er komen miljoenen hiervoor beschikbaar. Een hele beleidsomslag. Bijproduct van het poldermodel?

Laatste ontwikkeling: er komt over het buitenlands cultuurbeleid een kamerdebat met minister Pronk, en de staatssecretarissen Nuis en Patijn. En dat is volgens Frits van Dulm van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een absoluut unicum.

In de monumentenzorg waren er steeds wel mensen die zich met het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland bezighielden, ook voor de oorlog al. Maar het was mondjesmaat en het was een wat zonderlinge, sjeke 'hobby'. Ook tal van beroepsmonumentenzorgers

liepen onbekommerd aan gebouwd erfgoed in het buitenland met een historie van hier tot ginder voorbij: zij hadden met de restauratie van molen X of gemaal Y wel wat anders aan hun hoofd. Met prof. Coen Temminck Groll, die na de oorlog de grote man van de internationale monumentenzorg werd, veranderde het klimaat echter en kreeg de belangstelling voor het buitenland ook een andere inhoud. Frits van Dulm, (onder meer) beleidsadviseur internationale monumentenzorg van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg: 'Vóór zijn tijd gaat het bij de internationale monu-

mentenzorg toch meer om monumenten zoals de Borubudur en de kratons van Yogyakarta en Solo. Nederland had cultureel erfgoed in het buitenland, dat vond men aardig, maar wij hadden er eigenlijk niets mee te maken en voor die andere landen was dat erfgoed ook een vreemde eend in de bijt. Temminck Groll wist echter geleidelijk belangstelling ervoor te wekken, óók in die landen zelf. Ik denk dan in de eerste plaats aan een land als Sri Lanka. Dat beschouwt de bouwwerken en infrastructuur uit de tijd van de VOC als een deel van zijn eigen erfenis, zij het een erfenis die het deelt met een ander land. In Sri Lanka spreekt men ook van gebouwd verleden met een gezamenlijk voorouderschap. Geen uitsluitend Nederlands erfgoed, maar ook invloeden bevattend van de Singalezen. Dezelfde ontwikkeling vindt ook plaats in andere landen. In India en Suriname, de Antillen, en voormalig Brits Guyana. Eind jaren '80 spreekt dan de voormalige minister van cultuur en onderwijs van Indonesië, dr. Fuad Hassan, over de zogenaamde *mutual heritage*. Het gemeenschappelijke erfgoed. Dat sloeg bijvoorbeeld op het presidentiële paleis in Bogor, dat wordt gezien als door de Nederlanders daar gebouwd, maar met Indonesische invloeden en het wordt nu beschouwd als een deel van de eigen geschiedenis van het land. Je kunt stellen dat in een heleboel landen de belangstelling voor hun verleden heel duidelijk toeneemt. En daarmee ook de belangstelling voor het gemeenschappelijk verleden.'

Indonesië

Over Indonesië gesproken. Verrassend positief is Frits van Dulm over de belangstelling ter plaatse voor 'ons' monumentenbestand in dit land, waar collega's van hem somber gestemd zijn. 'Uit gesprekken vorig jaar met zeer velen aldaar blijkt dat er grote belangstelling bestaat voor de mutual heritage. Ook bij huidige bestuurders en ambtenaren in Jakarta. Het uit zich onder meer in restauraties. Het is heel opmerkelijk hoe goed de Indonesische defensie Nederlandse forten opknapt. In workshops en symposia wordt over het gemeenschappelijk cultureel erfgoed gesproken, met nadruk ook over bouwwerken en structuren uit de Nederlandse periode. Eind oktober organiseert

Indonesië een symposium van zeer hoge kwaliteit over het eiland *Omrust*, de voormalige onderhoudshaven van de VOC, die voor de kust van Jakarta werd gebouwd. Later kreeg die een andere functie, onder meer als quarantaineplaats voor Indonesiërs, bijvoorbeeld van mensen die terugkwamen uit Mekka. Men wil er nu een themapark van maken.'

Als je in de oude benedenstad van Jakarta ziet hoe veel gebouwen erbij staan... De toegenomen aandacht betreft zeker niet alle gebouwen.

'Ja, maar dat heeft te maken met het omgaan met het gebouwde erfgoed in het algemeen. Het is niet zo dat men méér doet aan objecten uit de Nederlandse tijd dan aan objecten in andere perioden. Twee begrippen zijn in de Nederlandse monumentenzorg van de afgelopen honderd jaar belangrijk geweest: *political commitment*, de betrokkenheid van de politiek en *public awareness*, de publieke belangstelling. Wij hebben er óók heel lang over gedaan om die op te bouwen. Maar de *political commitment* en de *public awareness* nemen in Indonesië heel duidelijk toe, zoals dat het geval is in India, Sri Lanka, en Maleisië. Ondersteuning van Nederlandse kant kan pas plaats hebben op het moment dat daarvan sprake is.'

De politieke en publieke belangstelling in een aantal landen komen niet uit de lucht vallen. Het heeft te maken met toegenomen welvaart. 'Op het moment dat een land niet meer hoeft te denken: hoe haal ik morgen, maar zover is in zijn ontwikkeling en welvaart dat het ook aan *overmorgen* kan denken – het bestaan is méér dan overleven – kan het zich vaker gaan bezighouden met de culturele bodem.'

Beleidswijzigingen.

In Nederland zelf staat de ontwikkeling ook niet stil. Was er tot voor kort niet echt sprake van een beleid ten aanzien van monumenten uit de tijd van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en de West-Indische Compagnie, de Nederlandse overheid begint zich er nu duidelijk voor te interesseren.

Frits van Dulm: 'Er was tot nu toe geen beleid met een financiële component. Geld moest in voorkomende gevallen bij elkaar verzameld worden uit een aantal budgetjes voor buitenlands cultureel beleid. Het was de sfeer van: nou, als dat land het héél graag wil, is er wel wat mogelijk...'

Die tijd is achter de rug. In de cultuurnota *Pantser of Ruggengraat* is plaats ingeruimd voor een buitenlands cultureel beleid. Twee brieven van staatssecretarissen aan de Tweede Kamer hebben tot onderwerp intensivering van buitenlands cultuurbeleid en het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland. Er komt een kamerdebat met minister Pronk en de staatssecretarissen Nuis en Patijn over dit

onderwerp. En dat is volgens Frits van Dulm een absoluut unicum.

Last but not least: er komt geld beschikbaar. Niet alleen op het terrein van onderwijs en training, maar in bijzondere gevallen ook voor restauraties, met een groot spin-off effect. Het buitenlands cultureel beleid krijgt jaarlijks f 6 miljoen. Het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland nog eens f 10 miljoen voor de periode tot 2000. Van praktisch niks naar miljoenen dus. En dat is in de monumentenzorg heel wat. Frits van Dulm is dan ook 'ontzettend blij dat het cultureel erfgoed nu in het cultureel buitenlands beleid is opgenomen.'

Waarom?

Waarom zou Nederland zich eigenlijk bemoeien met Nederlands cultureel erfgoed in

een ander land? Deze wat filosofische vraag is nog blijven hangen.

Frits van Dulm kijkt me mild aan alsof hij wil zeggen: monumentenbeleid is inderdaad wel iets meer dan gezeur over centjes...

'Om meerdere redenen is die bemoeienis terecht. Ten eerste omdat het gemeenschappelijk cultureel erfgoed een belangrijk deel vormt van de Nederlandse geschiedenis. Zonder Oost- en West-Indische Compagnie had ons eigen gebouwde verleden er heel anders uitgezien. Vele van onze huidige monumenten konden gebouwd worden door de enorm sterke positie die we in de handel hadden. Ook in de periode na het herstel van het koninkrijk in 1813 werden allerlei infrastructurele werken, zoals de Hollandse waterlinie en de Stelling van Amsterdam gefinancierd uit de ontwikkeling

Synagoge Punda in Willemstad, Curaçao, gevel met binnenplein. Foto H.v.d.Wal.

van de handel. Verder is de manier waarop we gebouwd hebben sterk beïnvloed door de kennis en ervaring die we in bepaalde landen hebben opgedaan. Tot en met het gebruik van rotan in stoelen e.d. Er zijn dus wederzijdse invloeden. Ten slotte blijkt een gemeenschappelijk verleden te kunnen leiden tot een vorm van verbondenheid. De monumentenzorg op Sri Lanka stelt: wij begrijpen elkaar, wij delen iets met elkaar. Het wederzijdse erfgoed is een reden tot samenwerking met landen in de toekomst.'

Voorbeelden

Het beleid ten aanzien van mutual heritage mag tot nu toe dunnetjes zijn geweest, het neemt niet weg dat tal van Nederlanders op dit moment betrokken zijn bij gemeenschappelijke monumenten in het buitenland. Ik vraag Frits van Dulm er voorbeelden van te noemen. Hij hoeft er niet over na te denken. Ondanks het ontbreken van een financiële paragraaf in enig Nederlands beleid somt hij moeiteloos een lange lijst op. Hulp bij het opstellen van een monumentenbeleid in Suriname. Contacten met buurland Guyana, voortdurende contacten met de Nederlandse Antillen en Aruba. Ook met Zuid-Afrika: hulp bij een onderzoek rond een voormalige nederzetting van de Evangelische Broederschap. Een ex-manager is uitgezonden naar Colombo, waar hij zich bezighoudt met de

Resten VOC-fort op het eiland Delft, Sri Lanka. Foto M.Jeleniewski.

herbestemming van een voormalig VOC-hospitaal. Nederlanders zijn betrokken bij de planontwikkeling van Galle op Sri Lanka. In India starten zogenaamde *Indo-Dutch* workshops. In Indonesië doen Nederlanders mee aan het al genoemde symposium over Onrust en er liggen aanvragen bij Buitenlandse Zaken om

iets te doen met forten op de Banda-eilanden. Er is een plan voor een workshop over de oude Nederlandse wijk in Semarang. Enzovoort. Met het nieuwe beleid en het bijbehorende geld is er in de toekomst echter veel meer mogelijk, ook spectaculaire activiteiten, zoals (hulp bij) restauraties.

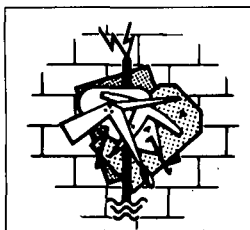
ALS KWALITEIT EEN VOORWAARDE IS

LEIDEKKERSBEDRIJF Toorenborg B.V.

Zilverstraat 52 - 2544 EL Den Haag
Tel. 070-3457975/3297110/3657624
Fax 070-3299059

Gespecialiseerd in:

- * Natuurleien
- * Lood-, koper- en zinkwerk
- * Leipannen

Voor al Uw Leiwerken

nieuw, reparatie- en onderhoudswerken
ook Eternit en shingles - daken
door geheel Nederland

Leidekkersbedrijf M. Maurix
Bolswarderweg 2, Tjerkwerd (Fr.) Tel.: (0515) 572030

kersen • noten • peren • iepen • douglas • lariks
beuken • essen • hard-maple • jatoba • riemhout
MASSIEF HOUTEN VLOEREN
EXCLUSIEVE KEUKEN-/TAFELBLADEN

alle hout
voor restauratie
en renovatie

BU KONINKLIJKE BESCHIKKING
HOFLIVERANCIER

eiken • van de Voort udenhout

anno 1892

J.C. van de Voort b.v. Houthandel-Zagerij
Kreitemolenstraat 83 Udenhout
Tel. 013 - 5111318 / 5111725 Fax 013 - 5113459